

Naslov: Mladi so med najpomembnejšimi promotorji zelene mode

Avtor: Jože Volfand

Rubrika/Oddaja: OKOLJE

Mladi so med najpomembnejšimi promotorji zelene mode

Jože Volfand

O ponovni uporabi in reciklaži tekstilnih odpadkov je manj zgledeh praks, kot bi jih lahko bilo, saj v Sloveniji odvržemo med 12 in 15 kg tekstilnih odpadkov. Zbiranje tekstilnih odpadkov v državi še ni razširjeno, čeprav si v nekaterih komunalnih podjetjih in občinah prizadevajo. A nekaj lastovk prinaša pomlad tudi pri ravnanju s temi odpadki: Centri za ponovno uporabo, razstava Zapni me s selotejpom v BTC Cityu, zlasti pa čezmejni projekt Poretexs, ki ga v sodelovanju z več partnerji izvajajo v ZRS Bistra Ptuj v okviru Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija - Hrvaška 2007 - 2013, končan pa bo v juniju 2015. Projekt sofinancirata Evropski sklad za regionalni razvoj in Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko. Dr. Klavdija Rižnar, vodja projekta, pojasnjuje praktične cilje projekta.

Po ocenah nastane v Sloveniji letno okrog 30.000 ton tekstilnih odpadkov, od tega pa se jih odloži okrog 60 do 70 %. Ali boste v okviru projekta Poretexs analizirali, v katerih občinah oziroma katerih komunalnih podjetjih so že organizirali ločeno zbiranje tekstilnih odpadkov, saj je to ena glavnih težav za rast ponovne uporabe in recikliranje tekstilnih odpadkov?

Globalna proizvodnja vedno novega tekstila povzroča resne probleme. Mislim na črpanje vodnih resursov, saj je za vzgojo 1 kilograma bombaža potrebnih po 26.000 litrov vode. Istočasno se zmanjšuje slanost zemlje. Uporabljajo se nevarne kemijske substance. Sežig nerekiciranega tekstila povzroča povečanje emisij ogljikovega dioksida.

Po statističnih podatkih v Sloveniji povprečen prebivalec proizvede 359 kg vseh komunalnih odpadkov. Podatek je za lani. Komunalna podjetja, ki že ločeno zbirajo tekstil, ugotavljajo, da znaša masa odpadnega tekstila na osebo do 15 kg letno, kar predstavlja približno 3 % vseh komunalnih odpadkov. Iz tega lahko ocenimo, da v Sloveniji odvržemo približno med 12 in 15 kg tekstilnih odpadkov na prebivalca. Pomemben delež predstavljajo oblačila.

Kje se izgubijo tekstilni odpadki, saj jih marsikje še ne zbirajo?

Potencialni trg tekstilnih odpadkov v Sloveniji je okrog 30.000 ton letno. Odloži se jih preveč. Iz evidenc Centra za ponovno uporabo v Rogaški Slatini je mogoče razbrati, da je med odpadnim tekstilom, ki ga je mogoče z manjšimi popravili ali re-dezignom uporabiti, kar 45 % vseh tekstilnih odpadkov. Projektnemu konzorciju Poretexs to področje predstavlja izziv. Že v fazi prijave projekta smo naredili analizo ter vključili tiste občine na čezmejnem območju Podravske, Savinjske, Medimurske in Varaždinske regije, v katerih sistem ločenega zbiranja tekstilnih odpadkov še ni bil vzpostavljen. Izjemi sta bili dve občini projektne območja, to sta Rogaška Slatina in Ormož, kjer se že zbira odpadni tekstil. Nova okvirna direktiva o ravnanju z odpadki (2008/98/ES) opredeljuje ponovno uporabo kot prednostno nalogo v ravnanju z viri. Zato morajo izvajalci javnih služb vzpostaviti pogoje za izvajanje procesov ponovne uporabe, kar bo v našem primeru zagotavljalo trajnost po zaključku projekta na čezmejnem območju. Zajemamo še mesta Ptuj, Varaždin in Čakovec.

dr. Klavdija Rižnar

A že zdaj je v Sloveniji vse več modnih dogodkov, kjer se oblikovalci predstavljajo z redizajnom rabljenih tekstilnih izdelkov. Ali ste pri zagotavljanju partnerjev pri izvedbi projekta sodelovali tudi z oblikovalci in oblikovalsko stroko? Kaj kažejo prve izkušnje Centrov za ponovno uporabo glede zanimanja za rabljene tekstilne izdelke?

Modni trendi se hitro spreminjajo. Hkrati pa države v razvoju izdelujejo precej cenejše tekstilne izdelke, ki prihajajo v naše trgovine. Zato lahko v prihodnje pričakujemo še naraščanje količin rabljenega in odpadnega tekstila. Zadnje smernice oblikovalcev na tem področju, mislim na re-dizajn rabljenih tekstilnih izdelkov, postajajo trajnostne v modni industriji z vse večjo odgovornostjo do okolja. Zato smo tudi v projektu Poretexs zagotovili sodelovanje čezmejnega partnerstva: ORZ, JS Ptuj, ČAKOM, JARA, ČAKRA, EVOLUTION, z lokalnimi oblikovalci za razvoj programa inovativne obnove rabljenih tekstilnih izdelkov. Potekal bo v okviru modnih delavnic z namenom usposabljanja različnih ciljnih skupin za pridobitev veščin, znanja in izkušenj. Tako bo dana možnost kasnejše samozaposlitve na tem področju. Nastali re-dizajn tekstilnih proizvodov se bodo ob koncu projekta predstavili širši javnosti v okviru treh čezmejnih modnih revij: Ptuj - Čakovec - Varaždin.

In Centri ponovne uporabe?

Ti imajo v Sloveniji pomembno vlogo, saj še posebno pozornost posvečajo tekstilu in oblačilom. V centrih so na voljo kakovostna oblačila, blagovne znamke, ki jih ljudje kupijo po simboličnih cenah. Po prvih izkušnjah dr. Marinke Vovk, ki je v dnevnem soustvarjanju in kontaktu s centri po Sloveniji, so na začetku opazili stigmo pri nakupih. Danes je tega zelo malo. V CPU Ljubljana je veliko oboževalcev "second-hand" oblačil, ker so prej kupovali v tujini. Zato ker se s tem ustvarjajo zelena delovna mesta, je zelo pomembno, da tekstil ostane v Sloveniji in se ne izvažata. Centri imajo tudi popravljavnice in šivalnice, kar pripomore k izdelavi novih izdelkov z dodano vrednostjo.

Pri tekstilnih odpadkih boste proučevali dva cilja – ponovno uporabo, pri čemer je v ospredju redizajn, modna izdelava in reciklaža, ki bi omogočala proizvodnjo izolacijskih plošč. Za kakšen tehnološki postopek reciklaže gre?

Projekt Poretteks ponuja nekaj praktičnih rešitev. Vzpostavlja sodobni sistem informiranja mobilnih aplikacij za pravilno ravnanje z odpadki in sistem zbiranja rabljenega tekstila na 20 lokacijah projektnega območja. Spodbuja ponovno uporabo rabljenega tekstila v modnih delavnicah in njegovo recikliranje. Reciklaža odpadnega tekstila v projektu Poretteks vključuje primer izolacije, ki je izdelana v Sloveniji, saj želimo s tem spodbuditi k razvoju domačega znanja. Gre za izolacijo FonaTerm® - granular. To je izolacija iz kosmičev tekstilnih ostankov. Dodane so ji snovi za zaviranje gorljivosti, povečanje obstojnosti in zaščito pred insekti ter zajedalci. Testiranje bo izvedeno to zimo na upravni stavbi projektnega partnerja. Preliminarni rezultati toplotno izolativnih lastnosti bodo pomembno vplivali na razvoj zelenih tehnologij na čezmejnem območju, kjer so klimatska območja in podnebni tipi enaki.

Torej se bodo rezultati vašega projekta kazali tudi v razvoju socialnega podjetništva v Sloveniji?

Projekt posredno spodbuja socialno podjetništvo. Težje zaposljivi imajo možnost, da se z usposabljanjem priučijo za novo delovno mesto. Trenutno se v slovenskem in hrvaškem prostoru soočamo s povečevanjem brezposelne delovne sile, ki bi lahko našla svoje delo tudi na segmentu ponovne uporabe tekstilnih izdelkov in recikliranja. Neposredni učinek projekta bo izdelava poslovnega načrta za uporabo tekstilnih odpadkov kot surovin za ponovno uporabo in recikliranje ter čezmejnega dokumenta »Odpadni tekstil za okoljsko prihodnost«. Na podlagi projektnega prizadevanja je ptujska lokalna skupnost vzpostavila pogoje, da je Ptuj pridobil Center ponovne uporabe v okviru socialnega podjetništva.

Poretteks je čezmejni projekt. Kakšne so razmere pri ravnanju s tekstilnimi odpadki

na Hrvaškem, saj pri njih šele vzpostavljajo sistem celovitega ravnanja z odpadki?

Na Hrvaškem ni systemske in širše dostopne možnosti oddaje še uporabnih oblačil. Ljudje veliko večino odvržejo kot odpadke v zabojnike ali v naravo. Del, ki ga zberejo humanitarne organizacije, pa je zanemarljiv v primerjavi s celotno količino tekstilnih odpadkov. Priložnosti na področju ponovne uporabe in recikliranje rabljenega tekstila so še toliko večje, saj je po podatkih Hrvaške količina različnih uvoženih tekstilnih izdelkov na letni ravni 38.000 ton, v Sloveniji 18.000 ton. Čezmejna izmenjava razvitega »know-how« na področju ponovne uporabe in recikliranja odpadnih tekstilov bo prispevala k implementaciji okvirne direktive o odpadkih na Hrvaškem. Med prvimi občinami, kjer bo vzpostavljen sistem ločenega zbiranja tekstilnih odpadkov, bosta Čakovec in Varaždin.

Kaj pridobita okolje in človek z drugačnim odnosom do tekstilnih odpadkov?

S projektom Poretteks spodbujamo k inovativnemu pristopu ravnanja s tekstilnimi odpadki. Če odpadke dojemamo kot vir, to pozitivno učinkuje na različna področja, kot so: bolj trajnosten način potrošnje, trajnosten življenjski slog, večja okoljsko-družbena odgovornost, čistejše in bolj zdravo življenjsko okolje, večje zanimanje za okolje in nova lokalna delovna mesta.

Kaj menite kot strokovna poznavalka dogajanja v okolju – postaja zeleno življenje v Sloveniji trend ali ne?

Z namenom, da iz rabljenega tekstila izdelamo privlačna oblačila, bomo vplivali na spremembo splošne družbene zavesti. Zeleno življenje postaja trend. Mladi so med najpomembnejšimi promotorji »zeleno mode«, zato lahko z inovativno obnovo oblačil v lokalnih delavnicah pripomoremo k bistvenemu zmanjšanju količin odpadkov, vplivamo na spremembo družbenega vzorca vedenja in spodbujamo zavedanje, da so viri omejeni. Hkrati se s ponovno uporabo ohranjajo elementi kulturne dediščine in oživljajo obrtni poklici.¶